

О. І. ЛИННИК, канд. екон. наук, доц. НТУ «ХП»;
О. В. КАДУК, студент НТУ «ХП»

ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ

У статті досліджено поняття витрат підприємства, особливості інформаційного забезпечення та проблеми формування системи інформаційного забезпечення управління витратами підприємства.

Ключові слова: управління витратами, витрати підприємства, функції управління, інформаційне забезпечення, управлінський облік.

Актуальність теми: Як відомо, діяльність будь якого підприємства пов'язана з витратами. З розвитком конкуренції перспективи щодо функціонування та управління підприємством на ринку насамперед залежить від наявності інформаційного забезпечення, зорієнтованого на задоволення потреб управлінських структур, та значною від процесів управління витратами. Система економічних відносин, що формується в Україні, зумовила необхідність змін обліково-аналітичної інформаційної системи підприємства, яка має відповідати сучасним методам управління. Тому, в сучасних умовах питання своєчасного інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень та проблема управління витратами є особливо актуальною.

Постановка наукової проблеми та її значення. Зміни в системі обліку управління підприємством викликані рядом причин. Наявність різних форм власності, конкуренція на зовнішньому і внутрішньому ринках вимагають інформаційного забезпечення, яке задовольняло б потреби всіх рівнів управління підприємством. Система управління має оперативно реагувати на зміни, що відбуваються в діяльності підприємства, і передбачати ситуації, пов'язані зі змінами в зовнішньому середовищі.

Суттєвим недоліком вітчизняної системи обліку є те, що вона не забезпечує достатньої, до того ж, оперативної інформації для ефективного управління підприємством.

Відсутність інформації про доцільність витрат, їх склад та динаміку, наявні резерви підприємства є серйозною перешкодою для раціонального використання ресурсів, підвищення організаційно-технічного рівня виробництва, забезпечення конкурентоспроможності продукції на ринку.

В Україні не розроблено єдиного системного підходу до управління витратами, а використовуються тільки окремі його елементи (групування,

калькування, нормування витрат тощо). Система обліку на підприємстві полягає переважно у визначенні вартості майна, фінансових результатів та загальних показників діяльності. Вона не здатна забезпечити ефективний контроль, аналіз та планування подальшої діяльності.

На вітчизняних підприємствах існують такі проблеми щодо управління витратами як: створення нової системи обліку, контролю та аналізу, спрямованої на задоволення потреб управління; переорієнтацію вітчизняної практики, враховуючи зарубіжний досвід, на вирішення завдань, поставлених перед управлінням у ринкових умовах; створення нових систем отримання інформації про витрати і застосування нових методів контролю і аналізу [1].

Як показують дослідження, в більшості підприємств з причин відсутності налагоджених інформаційних систем аналіз діяльності проводиться з запізненням, коли основні фінансові показники сформовано і не має можливості на них вплинути, а ефективність роботи окремих структурних підрозділів часто взагалі не аналізується. Тому для подолання цих проблем необхідно сформувати ефективну систему інформаційного забезпечення управління підприємством.

Аналіз останніх досліджень з цієї проблеми. Вагомий внесок у дослідження системи інформаційного забезпечення управління витратами зробили такі науковці, як О. Бородкін, Б. Валуєв, З. Гуцайлюк, М. Кружельний, А. Кузьмінський, В. Линник, М. Чумаченко, В. Івакшевич, М. Врублевський, Ф.Бутинець, Л.Чижевська, Н. Герасимчук, С. Голов, Л. Нападовська та ін.

Питання інформаційного забезпечення управління господарською діяльністю підприємств знайшли певне відображення у роботах М.Д. Корінько, В. Ластовецького, С. Петренко, І.Б. Садовської, О.В. Мачулки та ін. У цих публікаціях обґрунтована методика формування достовірного та вчасного обліково-аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень щодо витрат на підприємствах; розглянуто значення інформації, яка є основою для характеристики процесів діяльності підприємств, для управління ними і контролю за використанням виробничих ресурсів; висвітлено підходи щодо вивчення якості бухгалтерського обліку в інформаційному забезпеченні внутрішнього контролю.

Формування мети та завдань. Метою цієї статті є дослідження аспектів формування інформаційного забезпечення системи управління витратами підприємств та визначення структури цієї системи, яка повинна містити складові, які взаємодіють між собою відповідно до поставлених завдань.

Для реалізації мети поставлені такі завдання:

- розглянути організаційні аспекти побудови інформаційної системи управління витратами;
- вивчити проблеми системи інформаційного забезпечення управління

витратами [1].

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Успішний економічний розвиток будь-якого підприємства залежить від ефективного використання і перерозподілу виробничих та фінансових ресурсів у процесі господарської діяльності, а також від оптимального рівня витрат на виробництво. Ефективність управління діяльністю виробничого підприємства зумовлена якістю інформації, що є в розпорядженні управлінців різного рівня [2].

На рисунку створювана система оцінки та інформаційного забезпечення ефективного управління витратами повинна містити об'єднання окремих частин, які обов'язково володіють хоча б однією властивістю, що забезпечує досягнення мети системи загалом [3]. рис. , представлено значну частину економічної інформації, що отримують через систему обліку, яка традиційно вважається однією з функцій управління.

Рисунок – Функції управління витратами

Як зображено на рисунку , функції управління взаємодіють і частково переходять одна в одну. Так, організація полягає у формуванні та визначенні основних завдань, принципів та методів управління витратами. Планування забезпечує розрахунок оптимальних розмірів витрат для досягнення поставлених цілей. Виявлення витрат та визначення їх розміру здійснюється у процесі обліку.

Контрольна функція полягає у перевірці правильності проведених розрахунків і виявленні відхилень фактичних обсягів витрат від норм, планів, кошторисів. Для встановлення причин відхилень проводять факторний аналіз, що дає змогу визначити, через які чинники виникли відхилення, визначити ступінь цих чинників на результативні показники. Функція регулювання здійснює пошук альтернативних шляхів зниження витрат для отримання оптимального результату [4]. Чинном, облік і планування витрат повинні забезпечувати оперативну інформацію для здійснення функції контролю та аналізу.

У свою чергу, інформація, отримана в результаті проведеного аналізу, є складовою частиною інформаційної системи управління витратами та може бути використана не тільки для оперативного й тактичного, а також для стратегічного планування.

Отже, необхідною передумовою ефективності управління витратами на підприємстві є інтеграція всіх його функцій, які здійснюються різними службами підприємства. Лише координуючи їх роботу, бухгалтерська служба здатна забезпечити необхідною інформацією систему управління.

Очевидно, що така інформаційна система не може створюватися тільки в межах бухгалтерського обліку. Це викликано насамперед тим, що облік фіксує господарські факти. І наскільки детально ця інформація не була б, такий підхід не дає змоги передбачити неефективне використання ресурсів і запобігти йому. Основний критерій якості інформації, необхідної для управління, - її оперативність. І хоча за допомогою фінансової звітності, яка складається на підставі даних бухгалтерського обліку, можна проаналізувати результати минулих подій і підготувати інформація для прийняття майбутніх рішень, дані наявної системи бухгалтерського обліку втрачають значення для прийняття тактичних та оперативних управлінських рішень. Крім цього, об'єктом бухгалтерського обліку є тільки операції, які мають грошове вираження, але під час формування інформаційної системи для управління витратами важливе значення мають дані оперативного обліку щодо виконання виробничих завдань, використання трудових і матеріальних ресурсів тощо, бухгалтерський облік не дає повного відображення якісної сторони об'єктів обліку.

Отже, базою для формування інформаційного забезпечення управління витратами є оперативний (оперативно-технічний), статистичний та бухгалтерський облік, як складники системи господарського обліку підприємства.

Важко провести межу між бухгалтерським та управлінським обліком, оскільки вони постійно взаємодіють і доповнюють один одного. Останній виходить за межі власне бухгалтерського обліку і може використовувати не тільки бухгалтерську, а й нормативно-довідкову, планову, економічну,

аналітичну, технічну та іншу інформацію.

облік витрат є поглибленням, деталізацією даних господарського обліку, який повністю розкриває ефективність придбання та використання ресурсів, систематизує інформацію, необхідну для планування та управління діяльністю організації на всіх рівнях.

Оскільки жоден вид інформації окремо від інших не може бути базою для прийняття ефективних управлінських рішень, то управлінський облік є тією системою, яка накопичує інформацію з різних джерел та формує інформаційне забезпечення відповідно до чітко визначених потреб управління витратами на різних рівнях. При цьому важливе значення має розвиток сучасних комунікаційних технологій, створюючи інформаційну систему підприємства.

Досвід країн із ринковою економікою на практиці управління засвідчив, що обліково-аналітична система являє собою поєднання оперативного управлінського обліку з щойно оперативним аналізом. Оскільки управлінський облік призначений для більш глибокого аналізу, ніж систематизація запасів на рахунках. Якщо оперативний облік та аналіз є базою для прийняття оперативних тактичних рішень, то фінансовий облік є базою ретроспективного аналізу і прийняття стратегічних управлінських рішень. На практиці види обліку і аналізу взаємодіють [5].

Обліково-аналітична система визначає джерела інформації, порядок формування облікової та аналітичної інформації про витрати, які використовуються в подальшому для прийняття управлінських рішень керівництвом підприємства.

До інформаційної системи управління витратами ставлять такі вимоги: відповідність інформації потребам управління; забезпечення мінімальним, але достатнім обсягом інформації для прийняття управлінських рішень; забезпечення оперативного реагування на відхилення; достовірність інформації; регулярність інформації для простеження динаміки; багатоваріантність інформації для розгляду альтернативних рішень; результативність інформації, яка полягає у зіставленні результатів із витратами; комплектність інформації [1].

Узагальнивши думки авторів, до інформаційної системи управління витратами підприємства можна віднести сукупність елементів (прогнозування, планування, нормування, організування, регулювання, облік, аналізу, контролю) структури, завдань, технології, які взаємодіють між собою з метою цілеспрямованого формування і використання витрат для підвищення ефективності функціонування підприємства.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Управління витратами підприємства є складовою управління підприємства загалом, і тому існує

необхідність детального вивчення та вдосконалення формування системи управління витратами. Інформаційним забезпеченням цієї системи є сукупність даних, які отримуються в результаті організації, планування, обліку контролю та аналізу витрат підприємства і служать основою їх регулювання.

Упровадження управлінського обліку як системи інформаційного забезпечення управління витратами на підприємствах України супроводжуються багатьма проблемами. Насамперед це стосується відсутності однаковості думок вітчизняних науковців щодо його сутності, методів та прийомів. Тому необхідно розробити нові методичні рекомендації з упровадження управлінського обліку, які б вираховували наявну практику й результати наукових досліджень щодо зазначених проблем.

Змін потребує і структура управління підприємства, оскільки оперативність і якість прийняття управлінських рішень досягається при її децентралізації та створенні обліку за центрами відповідальності та повноважень щодо прийняття рішень між керівниками різних центрів відповідальності забезпечить визначення результатів роботи не тільки підприємства загалом, а й окремих його структурних підрозділів [1].

Список літератури: 1. Кулинич М.Б., Сорока С.В. Управлінський облік як інформаційна система ефективного управління витратами підприємства//М. Кулинич//Науковий вісник – 2010. – с. 98-103. 2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16.07.99р. зі змінами та доповненнями. 3. Ясінська А.І. Сутність управління витратами на вітчизняних підприємствах//А. Ясінська// - 2007- с.357-360. 4. Гнилицька Я. Проблеми впровадження управлінського обліку на підприємствах України// Я. Гнилицька//Бухгалтерський облік і аудит. – 2003. - №9. – с. 40-44. 5. Микитюк Л. Деякі аспекти системного підходу до вивчення витрат / Л. Микитюк// Економіст. – 2006.- №4. – с. 16-19.

Надійшла до редколегії 22.10.2013

УДК 330.53:004

Особливості інформаційного забезпечення системи управління витратами підприємства/ О. І. Линник, О. В. Кадук // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Х.: НТУ «ХПІ». – 2013. - № 66 (1039) - С. 116-121. Бібліогр.: 5 назв.

В статті досліджено поняття расходов підприємства, особливості інформаційного забезпечення і проблеми формування системи інформаційного забезпечення управління затратами підприємства.

Ключевые слова: управление затратами, расходы предприятия, функции управления, информационное обеспечение, управленческий учет.

The article deals with the concept of expenses, peculiarity of information implementation and problems of forming the system of information implementation management costs.

Keywords: cost management, expenses of the enterprise, management function, information support, management accounting.